

VIỆN NGHIÊN CỨU CON NGƯỜI 10 NĂM XÂY DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN

Bối cảnh ra đời Viện Nghiên cứu Con người

Quan điểm coi con người là trung tâm của quá trình phát triển kinh tế - xã hội đã trở thành nguyên tắc quan trọng của mỗi quốc gia trong chiến lược phát triển. Phát triển con người gắn với phát triển bền vững được coi là sản phẩm của thời đại ngày nay. Tại Việt Nam, Đại hội Đảng lần thứ VI (1986) đã mở ra thời kỳ đổi mới, chuyển từ kinh tế tập trung quan liêu bao cấp sang kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa có sự quản lý của Nhà nước. Cũng chính Đại hội này đã khẳng định “nhân tố con người” trong tiến trình phát triển của xã hội. Từ sự xác định đúng đắn đó, con người được chuyển dịch dần vào vị trí trung tâm của mọi quá trình phát triển. Trong lĩnh vực khoa học, năm 1990 lần đầu tiên một chương trình nghiên cứu khoa học cấp Nhà nước liên quan đến đề tài con người, Chương trình KX-07 “Con người - mục tiêu và động lực của sự phát triển kinh tế - xã hội” (1991-1995), đã được triển khai đánh dấu một mốc mới trong lịch sử nghiên cứu con người ở Việt Nam. Trong những đề xuất được đưa ra khi kết thúc chương trình đầu tiên này có hai điều cần lưu ý, một là tiếp tục hướng nghiên cứu mới và hai là thành lập một viện nghiên cứu khoa học về con người. Hai đề xuất này đã được Chính phủ chấp nhận bằng sự tiếp tục của một chương trình cấp Nhà nước mới, Chương trình KHXX-04 “Phát triển văn hóa, xây dựng con người đi vào công nghiệp hóa, hiện đại hóa” (1996-2000), và sự chuẩn bị thành lập Viện Nghiên cứu con người để đến khi Chương trình chuẩn bị kết thúc cũng là lúc Viện Nghiên cứu Con người được ra mắt vào tháng 9 năm 1999, do GS.TSKH. Phạm Minh Hạc, Chủ nhiệm cả hai chương trình, làm Viện trưởng* Viện Nghiên cứu Con người ra đời và tự khẳng định mình trong những bước đi đầu tiên cùng với vai trò chủ quản điều phối một chương trình nghiên cứu khoa học cấp Nhà nước thứ ba liên quan đến con người đó là Chương trình KX05 “Phát triển văn hóa, con người và nguồn nhân lực phục vụ công nghiệp hóa, hiện đại hóa” (2001-2005).

Như vậy có thể nói rằng, sự ra đời của Viện Nghiên cứu Con người là sản phẩm cụ thể của đường lối Đổi Mới do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo, với chức năng cơ bản được xác định rõ là: Nghiên cứu những vấn đề lý luận và thực tiễn cơ bản về con người để cung cấp những luận cứ khoa học cho việc xây dựng chiến lược và chính sách phát triển con người và nguồn lực con người ở Việt Nam.

* Ngày 20 tháng 9 năm 1999, theo Quyết định số 190/1999/QĐ-TTg do Phó Thủ tướng Chính phủ Phạm Gia Khiêm ký, Viện Nghiên cứu Con người được thành lập trực thuộc Trung tâm Khoa học xã hội và Nhân văn quốc gia (nay là Viện Khoa học xã hội Việt Nam).

Cơ cấu tổ chức Viện

Khi mới thành lập, Viện Nghiên cứu Con người có 6 cán bộ, trong đó chỉ có 4 cán bộ nghiên cứu. Một năm sau, số cán bộ đã nhanh chóng tăng lên gấp đôi, 5 năm sau tăng lên 27 người, trong đó có 17 cán bộ nghiên cứu và 10 cán bộ phục vụ nghiên cứu. Đến nay, sau 10 năm ra đời và phát triển tổng số cán bộ của Viện là 31 người, trong đó có 20 cán bộ nghiên cứu, 11 cán bộ phục vụ nghiên cứu. Trong 20 cán bộ nghiên cứu, có 17 cán bộ có trình độ sau đại học, trong đó có 2 phó giáo sư tiến sĩ, 1 tiến sĩ khoa học, 3 tiến sĩ và 11 thạc sĩ thuộc các ngành khoa học xã hội và nhân văn. Khi mới thành lập, ngoài 2 phòng nghiệp vụ là Phòng Tổng hợp hành chính và Thư viện, Viện Nghiên cứu con người mới chỉ có 2 phòng đi vào hoạt động là Phòng Văn hóa và Phòng Nguồn nhân lực, đến nay, sau 10 năm phát triển Viện đã có đã được một cơ cấu khá hoàn chỉnh gồm 9 phòng nghiên cứu, 2 phòng nghiệp vụ, cùng Thư viện, Trung tâm Tư vấn và Đào tạo kỹ năng và Tạp chí Nghiên cứu Con người ra đời từ năm 2002 với một trong những chức năng quan trọng là cơ quan ngôn luận của Viện.

Công tác nghiên cứu khoa học

Ngay từ những ngày đầu, mặc dù lực lượng nghiên cứu còn rất mỏng, nhưng với một Ban lãnh đạo viện dày kinh nghiệm nghiên cứu đứng đầu là GS.VS.TSKH. Viện trưởng Phạm Minh Hạc, Viện Nghiên cứu Con người đã bắt tay vào triển khai ngay công tác nghiên cứu với những đề tài và nhiệm vụ khoa học cấp Bộ, cấp Viện. Đó là đề tài “Một số vấn đề dân số và phát triển dân tộc Chứt ở Quảng Bình” do TS. Đỗ Thịnh làm chủ nhiệm, “Nghiên cứu con người trước yêu cầu đổi mới của sự phát triển khoa học, phát triển đất nước” do TS. Hồ Sĩ Quý làm chủ nhiệm, “Luận cứ khoa học xây dựng tiêu chí xã hội nhân văn về bảo vệ môi trường trong hệ thống các tiêu chí đánh giá phát triển bền vững ở Việt Nam” do TS. Hồ Sĩ Quý làm chủ nhiệm, “Giải pháp nâng cao ý thức sinh thái cộng đồng” do TS. Phạm Thành Nghị làm chủ nhiệm, “Nghiên cứu người đại thọ ở Việt Nam” do TS. Đỗ Thịnh làm chủ nhiệm. Đặc biệt, hai Niên giám nghiên cứu khoa học của Viện đã được xuất bản liên tục ghi nhận những thành quả nghiên cứu ban đầu của toàn bộ cán bộ nghiên cứu của Viện đã tích cực tham gia vào các đề tài cấp Viện được triển khai khá công phu đánh dấu bởi những đợt hội thảo dài kỳ thu hút nhiều nhà nghiên cứu bên ngoài Viện như GS. Vũ Khiêu, GS. Đặng Nghiêm Vạn, GS. Nguyễn Duy Quý, GS. Lê Thi, GS. Lê Nam Trà, GS. Đỗ Nguyên Phương, các đồng chí Nguyễn Khánh, đồng chí Việt Phương những người tâm huyết với việc thành lập và xây dựng Viện... Đó là hai đề tài cấp viện do chính GS. Viện trưởng làm chủ nhiệm: Đề tài “Nghiên cứu con người: đối tượng và những hướng nghiên cứu chủ yếu” (2000) khẳng định phương hướng nghiên cứu con người mang tính liên ngành kết hợp nhiều cách tiếp cận từ các góc độ khác nhau của hầu hết các khoa học xã hội và nhân văn và Đề tài “ Tư tưởng Hồ Chí Minh - Phương pháp luận nghiên cứu con người” (2001) khẳng định tư tưởng của Người là học thuyết năng động đầy tính nhân văn, kết tinh của các giá trị tinh thần dân tộc và tinh hoa nhân loại chính là cơ sở phương pháp luận của nghiên cứu con người và chiến lược phát triển con người.

Từ tháng 7 năm 2001, Viện được giao nhiệm vụ là cơ quan thường trực điều phối Chương trình KX-05 với 12 đề tài cấp Nhà nước mà trong đó 3 đề tài được tổ chức triển khai ngay tại Viện: Đề tài KX-05.01 "Cơ sở phương pháp luận của việc nghiên cứu và phát triển văn hoá, con người và nguồn nhân lực trong điều kiện kinh tế thị trường, toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế" do TS.Hồ Sĩ Quý làm chủ nhiệm, Đề tài KX-05.07 "Xây dựng con người Việt Nam theo định hướng xã hội chủ nghĩa trong điều kiện kinh tế thị trường, mở cửa và hội nhập quốc tế" do GS.VS.TSKH. Phạm Minh Hạc làm chủ nhiệm và đề tài KX-05.11 "Nghiên cứu và đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý và sử dụng nguồn nhân lực trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa" do TS.Phạm Thành Nghị làm chủ nhiệm.

Ngoài những kết quả nghiên cứu khoa học đáng ghi nhận của 3 đề tài đóng góp vào sự thành công của Chương trình Khoa học Công nghệ cấp Nhà nước KX-05, việc điều phối Chương trình và thực hiện trực tiếp 3 đề tài cấp nhà nước thuộc Chương trình tại Viện Nghiên cứu Con người đã mang một ý nghĩa to lớn đối với Viện trong việc tạo điều kiện cho cán bộ Viện có dịp trải nghiệm, thử sức và trưởng thành sau 5 năm tham gia công tác nghiên cứu và phục vụ nghiên cứu trong một môi trường rộng lớn hơn. Có thể nói 5 năm thực hiện Chương trình KX-05 đã đánh dấu giai đoạn xây dựng ban đầu chuẩn bị cho bước phát triển trong giai đoạn tiếp theo với nhiều thay đổi của Viện Nghiên cứu con người.

Trong nửa sau của 10 năm xây dựng và phát triển Viện Nghiên cứu con người, các đề tài cấp Bộ và cấp Viện do các cán bộ nghiên cứu trẻ – chưa có kinh nghiệm điều hành – làm chủ nhiệm đã được triển khai khá rầm rộ. Đặc biệt, thực hiện chủ trương đào lớp trẻ kế cận thông qua việc tạo điều kiện trực tiếp tham gia nghiên cứu, Viện đã khuyến khích các cán bộ có bằng thạc sĩ đảm nhận các đề tài cấp Viện do tự mình đề xuất. Vì vậy trong giai đoạn này hàng năm có 5, 6 đề tài và nhiệm vụ cấp Viện do các cán bộ có bằng thạc sĩ và cử nhân thực hiện. Về đề tài cấp Bộ có Đề tài "Một số vấn đề lý luận và ứng dụng nhân học văn hóa trong việc phát triển con người ở Việt Nam" do TS. Đào Thị Minh Hương làm chủ nhiệm, Đề tài "Một số vấn đề cơ bản về con người Việt Nam" do TSKH. Trịnh Thị Kim Ngọc làm chủ nhiệm, Đề tài "Những vấn đề cơ bản về phát triển con người ở vùng Tây Bắc, do PGS.TS. Phạm Thành Nghị làm Chủ nhiệm (Thuộc Chương trình cấp Bộ "Những vấn đề kinh tế xã hội và môi trường cơ bản nhằm phát triển bền vững vùng Tây Bắc đến 2015"), Đề tài "Một số vấn đề cơ bản thực hiện quyền con người vì mục tiêu phát triển con người ở Việt Nam" do TS. Vũ Thị Minh Chi làm chủ nhiệm, Đề tài "Nâng cao hiệu quả của việc thực hiện dân chủ cơ sở và sự tham gia của người dân vì mục tiêu phát triển con người ở Việt Nam hiện nay" do TS. Trương Văn Dũng làm chủ nhiệm. v. v. ...

Có thể thấy rằng, trong giai đoạn 5 năm trở lại đây, phương hướng nghiên cứu của Viện Nghiên cứu con người, dưới sự chỉ đạo trực tiếp của Chủ tịch Viện Khoa học xã hội Việt Nam, đã có một bước chuyển hướng rất rõ rệt, mang tính thực tiễn hơn trong việc gắn hầu hết các đề tài, nhiệm vụ nghiên cứu vào vấn đề phát triển con người. Trong

năm 2009, ngoài hai đề tài đang chuẩn bị kết thúc là “Những vấn đề đặt ra cho giải pháp nâng cao vai trò chủ thể của người dân trong đời sống văn hóa xã hội của cộng đồng cư dân nhằm mục tiêu phát triển con người” do TSKH. Trịnh Thị Kim Ngọc làm chủ nhiệm và “Phát triển con người: từ quan niệm đến hành động của cán bộ quản lý địa phương các cấp” do Ths. Nguyễn Đình Tuấn làm chủ nhiệm, Viện Nghiên cứu Con người còn ký kết với Viện Khoa học xã hội Việt Nam thực hiện Chương trình cấp Bộ “Một số vấn đề cơ bản về phát triển con người Việt Nam giai đoạn 2011-2020” trong hai năm 2009-2010 do PGS.TS. Mai Quỳnh Nam làm Chủ nhiệm. Chương trình bao gồm 5 đề tài nhánh (đánh giá đánh giá phát triển con người từ các góc độ: kinh tế, xã hội, văn hóa, môi trường và giáo dục, y tế theo các biến số: hiệu quả, công bằng, bền vững và tham gia) và một báo cáo thường niên đánh giá phát triển con người qua từng năm.

Có thể nói kết quả nghiên cứu khoa học trong những năm gần đây được thể hiện rõ rệt trong một số lĩnh vực sau đây. :

Trong lĩnh vực thực hiện quyền con người, dân chủ cơ sở vì mục tiêu phát triển con người đã đánh giá quá trình thực hiện quyền con người ở Việt Nam trong quá trình đổi mới; rút ra một số vấn đề cơ bản về thực hiện quyền con người vì mục tiêu phát triển con người ở Việt Nam hiện nay, kiến nghị một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của việc thực hiện dân chủ cơ sở và sự tham gia của người dân.

Trong lĩnh vực nghiên cứu và đề xuất các giải pháp phát triển theo vùng, miền, dựa trên cơ sở nghiên cứu các nét đặc thù của vùng Tây Bắc, về trình độ phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội và đánh giá mức độ phát triển con người trong vùng, làm rõ những vấn đề cơ bản về phát triển con người vùng Tây Bắc, đưa ra những kiến nghị nhằm phát triển con người ở địa phương theo hướng bền vững.

Như vậy, các hoạt động khoa học của Viện Nghiên cứu Con người đang dần đi theo hướng tập trung vào nghiên cứu về phát triển con người. Quy trình nghiên cứu khoa học và quản lý khoa học đang dần đi vào ổn định, số lượng các cán bộ của Viện tham gia vào các đề tài tăng lên. Nhiệm vụ mà cán bộ trẻ đảm nhiệm trong các đề tài mang tính chuyên môn cao hơn. Các đề tài nghiên cứu nhìn chung được triển khai đúng tiến độ và cố gắng đảm bảo quy trình nghiên cứu. Kết quả nghiên cứu của cá nhân và của đề tài được tạo điều kiện và cơ hội báo cáo trong các buổi sinh hoạt khoa học của Viện. Tuy vậy, một khó khăn không nhỏ đối với Viện trong việc triển khai các hoạt động nghiên cứu đó là đội ngũ chuyên gia của Viện còn mỏng, việc hợp tác với các chuyên gia bên ngoài chưa thực sự có hiệu quả và mới chỉ dừng ở cấp độ cá nhân. Các phòng chuyên môn ngoài việc triển khai nghiên cứu theo đề tài, chưa có được kết quả trong việc triển khai các hướng nghiên cứu chuyên biệt của phòng.

Công tác đào tạo

Nâng cao chất lượng năng lực đội ngũ cán bộ là một đòi hỏi sống còn của một tổ chức nghiên cứu, vì vậy trong suốt 10 năm xây dựng và phát triển, ngay từ những ngày đầu Viện đã luôn tạo điều kiện cho cán bộ tham gia các lớp đào tạo, bồi dưỡng trong và

ngoài nước: học các khóa học cao học, học văn bằng hai, học đại học tại chức, các khóa học chuyên môn ngắn hạn, các khóa học nghiệp vụ, các khóa học ngoại ngữ, xử lý số liệu, các hình thức đào tạo tại Học viện Chính trị - Hành chính Quốc gia Hồ Chí Minh, lớp đào tạo phương pháp nghiên cứu liên ngành, đào tạo tiền công vụ do Viện Khoa học xã hội Việt Nam tổ chức...

Năm 2005, Viện Nghiên cứu Con người được Thủ tướng Chính phủ giao nhiệm vụ đào tạo tiến sĩ chuyên ngành Nhân học văn hoá (Mã số 62316501 theo Quyết định số 90/2005/QĐ-TTg, ngày 29 tháng 4 năm 2005 và Quyết định số 2571/QĐ-BGD&ĐT, ngày 13 tháng 5 năm 2005 của Bộ GD-ĐT), trở thành cơ sở đầu tiên ở Việt Nam triển khai chương trình đào tạo tiến sĩ chuyên ngành Nhân học văn hoá. Tính đến nay, Viện đã tuyển được 4 khóa nghiên cứu sinh. Nhìn chung, công tác đào tạo sau đại học cũng như công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao năng lực cán bộ của Viện đã từng bước đi vào hoạt động theo quy chế chung. Chương trình đào tạo bước đầu đã được cập nhật, mở ra nhiều hướng nghiên cứu cho người học, một số khó khăn trong công tác đào tạo đã từng bước được khắc phục. Tuy vậy, việc lên kế hoạch cụ thể nhằm đảm bảo công tác đào tạo phát triển bền vững chính là nhiệm vụ trước mắt và lâu dài của cơ sở đào tạo; điều này có thể thực hiện thông qua việc tăng cường các khóa bồi dưỡng nâng cao năng lực nghiên cứu cho cán bộ nói chung và cán bộ tham gia đào tạo nói riêng, đặc biệt về nhân học văn hoá nhằm đáp ứng tốt hơn yêu cầu của công tác.

Hoạt động của Trung tâm Tư vấn và Đào tạo kỹ năng

Hoạt động đào tạo và tư vấn của Trung tâm đã bước đầu đi đúng hướng, nắm bắt được nhu cầu của thị trường. Một số nội dung chương trình đào tạo ngắn hạn đã được triển khai mang tính thử nghiệm song các hoạt động đào tạo và tư vấn vẫn chưa sâu rộng, nhiều mảng kỹ năng chưa có được vị trí trên thị trường, điều này xuất phát từ một số lý do như chưa đủ nguồn lực, thiếu kinh nghiệm, chưa có quy chế rõ ràng... Sau khi Đề án 115 được triển khai thực hiện, Viện và Trung tâm sẽ có cơ chế rõ ràng hơn trong việc tổ chức hoạt động của Trung tâm.

Công tác tạp chí

Tạp chí Nghiên cứu Con người ra đời tháng 6 năm 2002 với chức năng công bố những kết quả nghiên cứu lý luận và thực tiễn về con người và nguồn lực con người trong từng vùng lãnh thổ, trong cả nước và cả nước ngoài. Nội dung của tạp chí tập trung vào những vấn đề về con người và nguồn lực con người nói chung như tư tưởng về con người, văn hóa và văn minh, phát triển con người- phát triển nguồn nhân lực, con người – chất lượng sống, quyền con người... và đi sâu vào các vấn đề con người ở Việt Nam như phân tích đặc trưng người Việt Nam truyền thống và hiện đại, sự biến đổi quan điểm giá trị trong quá trình đổi mới.

Cho đến nay, Tạp chí Nghiên cứu Con người đã xuất bản được 45 số với nội dung không chỉ phản ánh kết quả nghiên cứu ở Viện Nghiên cứu con người mà còn thể hiện phong phú các kết quả nghiên cứu trong lĩnh vực này của nhiều học giả ngoài Viện,

thực hiện tốt chức năng là cơ quan ngôn luận của Viện Nghiên cứu con người nói riêng và là tiếng nói của giới khoa học nói chung về đề tài con người và nguồn nhân lực.

Sau gần 8 năm đi vào hoạt động, Tạp chí đã có được một đội ngũ cộng tác viên đông đảo, số lượng độc giả ổn định, đã giới thiệu được hơn 300 bài báo khoa học của các tác giả trong nước và nước ngoài (dịch thuật), gần 90 thuật ngữ khoa học (nhân học văn hóa) và rất nhiều thông tin về hoạt động khoa học, các kết quả và thành tựu khoa học mới nhất trong nghiên cứu về con người.

Công tác xuất bản

Trong 10 năm qua, các cán bộ của Viện Nghiên cứu Con người đã xuất bản được 31 đầu sách, trong đó có các công trình quan trọng như: “Nghiên cứu con người - đối tượng và những hướng nghiên cứu chủ yếu” do GS.VS. Phạm Minh Hạc và PGS.TS. Hồ Sĩ Quý chủ biên, “Tư tưởng Hồ Chí Minh – phương pháp luận nghiên cứu con người” do GS.VS. Phạm Minh Hạc, PGS.TS. Phạm Thành Nghị và TSKH. Trịnh Thị Kim Ngọc chủ biên, “Nghiên cứu con người và nguồn nhân lực” do GS.VS. Phạm Minh Hạc, PGS.TS. Phạm Thành Nghị và TS. Vũ Minh Chi chủ biên. Bên cạnh 3 công trình là kết quả chung của đông đảo cán bộ Viện (Niên giám nghiên cứu) còn có nhiều xuất bản phẩm khác của cá nhân các cán bộ Viện đóng góp vào thành tựu xuất bản chung từ các góc độ nghiên cứu khác nhau như “Nghiên cứu Giá trị nhân cách theo phương pháp Neo PI-R”, “Con người dân tộc và các nền văn hóa” do GS.TSKH. Phạm Minh Hạc chủ biên, “Con người và Phát triển Con người trong quan niệm của Mác”, “Về Giá trị và giá trị châu Á” của PGS.TS. Hồ Sĩ Quý, “Nhân học văn hóa - Con người với Thiên nhiên, Xã hội và Thế giới siêu nhiên” của TS. Vũ Minh Chi, “Quản lý nguồn nhân lực ở Việt Nam”, “Nâng cao hiệu quả Quản lý nguồn nhân lực” của PGS.TS. Phạm Thành Nghị, “Chỉ số phát triển giáo dục trong HDI - cách tiếp cận và một số kết quả nghiên cứu” của GS. Đặng Quốc Bảo và TS. Trương Thị Thúy Hằng; “Con người văn hóa, từ lý luận đến thực tiễn” do TSKH. Trịnh Thị Kim Ngọc chủ biên; và gần đây nhất, cuốn “Con người - Văn hóa, Quyền và Phát triển” do PGS.TS. Mai Quỳnh Nam chủ biên, xuất bản nhân dịp kỷ niệm 10 năm thành lập Viện Nghiên cứu Con người. Đây là kết quả đóng góp khoa học của các cán bộ ở Viện Nghiên cứu Con người, các cộng tác viên của Viện Nghiên cứu Con người và của Tạp chí Nghiên cứu Con người.

Công tác hành chính - văn thư - kế toán - tài vụ

Công tác Hành chính - văn thư, Kế toán – tài vụ nhìn chung đã đi vào ổn định, hoàn thành tốt nghiệp vụ trong một cơ quan nghiên cứu nhằm mục tiêu cao nhất là đảm bảo cho công tác nghiên cứu thuận lợi. Việc thực hiện nhiệm vụ chi ngân sách Nhà nước diễn ra đúng tiến độ, đảm bảo chế độ cho người lao động theo đúng quy định của Nhà nước và Viện Khoa học xã hội Việt Nam

Công tác thông tin thư viện

Công tác thông tin thư viện đã được Viện Nghiên cứu Con người chú trọng ngay từ

ngày đầu mới thành lập. Đầu năm 2000, Viện chỉ có 380 đầu sách và tài liệu tiếp thu được từ chương trình KX-07 và 484 đầu sách và đầu tài liệu được Trung tâm KHXH và NVQG trang bị. Cùng với sự cố gắng của cán bộ thư viện và trong khuôn khổ nguồn kinh phí được cấp, cũng như được sự hợp tác của một số chuyên gia, viện nghiên cứu, trường đại học trên thế giới và khu vực, Thư viện đã bổ sung được nhiều sách và tài liệu các loại, chụp được nhiều sách thuộc các tư liệu quý hiếm. Cho đến nay, Thư viện đã có khoảng hơn 6.000 đầu sách tiếng Việt và tiếng nước ngoài. Trong cơ sở dữ liệu của Thư viện hiện có khoảng 9.000 biểu ghi, trong đó: 1.600 biểu sách ngoại văn; 3.400 biểu tạp chí và trên 3.000 biểu sách, tài liệu tiếng Việt. Mỗi năm, Thư viện bổ sung thêm khoảng 30 đầu tạp chí chuyên ngành trong nước, 30 sách, tạp chí nước ngoài và luôn cập nhật các loại tài liệu, số liệu thống kê và sách chuyên ngành về nghiên cứu con người. Hiện nay, mặc dù kinh phí eo hẹp hơn, giá ấn phẩm lại tăng, Viện vẫn mua 28 tạp chí tiếng Việt và tiếng nước ngoài để phục vụ cho nghiên cứu và đào tạo. Đây là một đòi hỏi quan trọng trong quá trình hội nhập và phát triển.

Hợp tác quốc tế

Ngay từ những ngày đầu thành lập, Viện Nghiên cứu Con người đã quan tâm đến lĩnh vực hợp tác quốc tế, coi đây là một hoạt động quan trọng của Viện. Viện đã thiết lập các hình thức hợp tác với các cá nhân và các tổ chức nghiên cứu nước ngoài thông qua các hoạt động: trao đổi thông tin và các sản phẩm khoa học; trao đổi các nhà khoa học và các đoàn học giả; phối hợp thực hiện các dự án nghiên cứu khoa học; tham gia viết bài tạp chí đăng tải trên Tạp chí Nghiên cứu Con người và Tạp chí của các đối tác; tham gia các hội thảo do các đối tác nước ngoài tổ chức và mời các chuyên gia nước ngoài tham gia hội thảo do Viện Nghiên cứu Con người tổ chức.

Từ những định hướng hoạt động hợp tác quốc tế nêu trên, Viện Nghiên cứu Con người đã thiết lập được nhiều mối quan hệ với các cá nhân và tổ chức quốc tế hoạt động ở Việt Nam như World Bank, SIDA, đã có quan hệ với nhiều viện nghiên cứu và trường đại học nước ngoài như Viện Nghiên cứu Con người Liên bang Nga, Đại học Đài Bắc, Đại học Copenhagen (Đan Mạch), Đại học Glasgow (Scotland), Đại học Michigan, Đại học California, Đại học Công nghệ Texas, Đại học Tây Washington (Hoa Kỳ), Đại học Toronto (Canada), Đại học Kebangsan (Malaysia), Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Hàn Quốc, Viện Hàn lâm Hoàng gia Campuchia, v.v..

Viện Nghiên cứu Con người còn tham gia xây dựng và phát triển đề cương nghiên cứu Báo cáo Phát triển con người 2010 trong Dự án “Hỗ trợ xây dựng chính sách thông qua tăng cường nghiên cứu trên cơ sở chứng cứ khoa học” do Viện Khoa học xã hội Việt Nam thực hiện dưới sự tài trợ của UNDP.

Từ năm 2001, Viện Nghiên cứu con người đã tham gia vào Chương trình Điều tra Giá trị Thế giới (WVS) do Đại học Michigan và Hiệp hội Điều tra Giá trị Thế giới chủ trì, Chương trình điều tra thái độ của người dân đối với mở cửa và toàn cầu hóa ở Đông Âu và Đông Á do Đại học Glassgow chủ trì và Nghiên cứu Giá trị châu Á (AB) trong

sự hợp tác với Đại học Quốc gia Đài Loan. Cho đến nay, các dự án WVS, AB đã thực hiện được hai vòng và đang chuẩn bị thực hiện vòng thứ ba.

Việc hợp tác với các quốc gia và các nhà khoa học quốc tế đã tạo điều kiện để các cán bộ của Viện tham gia vào thực tiễn nghiên cứu khoa học và đào tạo khoa học theo tiêu chuẩn quốc tế.

Các hoạt động đoàn thể

Trong nhiều năm, Chi bộ Viện Nghiên cứu Con người được công nhận là Chi bộ “trong sạch, vững mạnh”. Công tác công đoàn được đẩy mạnh, Ban Chấp hành Công đoàn Viện Nghiên cứu con người thường xuyên phối hợp chặt chẽ với Cấp ủy và Lãnh đạo Viện để thực hiện tốt các nhiệm vụ, đặc biệt là việc quản lý và sử dụng quỹ phúc lợi của Viện, góp phần chăm lo đời sống tinh thần và vật chất cho cán bộ Viện.

Ngoài việc đảm bảo công tác chuyên môn, các đoàn viên của Chi đoàn Viện Nghiên cứu con người tham gia tích cực các hoạt động văn hóa, văn nghệ và các hoạt động xã hội khác do Viện Nghiên cứu Con người và Viện Khoa học xã hội Việt Nam tổ chức. Đoàn đã giới thiệu cho Đảng nhiều đoàn viên ưu tú tham gia các lớp học tìm hiểu về Đảng, xứng đáng là đội ngũ hậu bị tin cậy của Đảng.

Có thể nói, qua 10 năm xây dựng và phát triển, Viện Nghiên cứu Con người đã trưởng thành lên rất nhiều trong sự nỗ lực hoàn thành tốt các chức năng và nhiệm vụ được Nhà nước giao phó. Viện đã vượt qua giai đoạn ban đầu: xác định phương hướng nghiên cứu trên cơ sở phương pháp luận đã chọn là chủ nghĩa nhân văn Hồ Chí Minh, nhanh chóng bước vào giai đoạn tiếp theo gắn nghiên cứu sát với thực tiễn hơn: nhằm mục tiêu phát triển con người. Với phương châm làm việc “lao động và đoàn kết” do Viện trưởng đầu tiên GS.VS.Phạm Minh Hạc đưa ra, Viện rất coi trọng xây dựng tổ chức nội bộ, kết hợp chặt chẽ giữa chi bộ, chính quyền với công đoàn và đoàn thanh niên trong công việc chung.

Trong 10 năm xây dựng và phát triển, Viện Nghiên cứu Con người đã nhiều lần nhận được sự khen ngợi của các tổ chức chính trị, đoàn thể xã hội. Nhân dịp kỷ niệm 10 năm ngày thành lập, Chủ tịch Viện Khoa học Xã hội Việt Nam đã tặng Bằng khen biểu dương các thành tích mà Viện Nghiên cứu Con người đã đạt được từ 1999-2009, góp phần vào sự nghiệp xây dựng và phát triển Viện Khoa học Xã hội Việt Nam. Đây là sự ghi nhận những đóng góp của toàn thể cán bộ đã và đang công tác ở Viện Nghiên cứu Con người.

Phương hướng nhiệm vụ

Trên cơ sở những phương hướng cơ bản được đề xuất trong báo cáo của Viện Khoa học xã hội Việt Nam, trình bày trong buổi Lễ kỷ niệm 55 năm thành lập và đón nhận Huân chương Sao vàng của Nhà nước trao tặng, căn cứ vào chức năng, nhiệm vụ của Viện Nghiên cứu Con người, phương hướng công tác hiện nay và giai đoạn trước mắt của Viện Nghiên cứu Con người tập trung vào các vấn đề được đặt trong bối cảnh năm

2009 và những năm tiếp theo là thực hiện việc triển khai Đề án chuyển đổi Tổ chức khoa học và công nghệ công lập thành Tổ chức khoa học và công nghệ hoạt động phục vụ quản lý nhà nước và ngân sách Nhà nước đảm bảo kinh phí hoạt động thường xuyên theo Nghị định 115/2005/NĐ-CP. Với đề án này, Viện sẽ hoạt động theo cơ chế mới với quyền tự chủ cao hơn, điều này cũng đặt ra yêu cầu cao hơn về chất lượng đội ngũ cán bộ và năng lực của người làm quản lý.

Trong thời gian ngắn trước mắt, Viện Nghiên cứu Con người tập trung thực hiện tốt nhiệm vụ trọng tâm là Chương trình cấp Bộ: “Một số vấn đề cơ bản về phát triển con người Việt Nam giai đoạn 2011-2020”.

Trong 5 năm sắp tới (2010-2015), các hướng nghiên cứu của Viện tập trung vào bốn lĩnh vực sau:

- 1) Phát triển con người từ góc độ phát triển kinh tế, xã hội, văn hoá và môi trường;
- 2) Phát triển con người trong mối quan hệ với văn hoá xem xét dưới góc độ nhân học ứng dụng;
- 3) Phát triển con người từ góc độ quyền con người;
- 4) Phát triển con người cá nhân: năng lực, nhân cách, tiềm năng.

Những kết quả của Viện Nghiên cứu Con người đạt được trong 10 năm xây dựng và trưởng thành gắn liền với sự quan tâm của Lãnh đạo Viện Khoa học xã hội Việt Nam, của Đảng ủy Viện Khoa học xã hội Việt Nam, của các đơn vị thuộc Viện Khoa học xã hội Việt Nam, đơn vị, địa phương là đối tác phối hợp với Viện trong hoạt động nghiên cứu khoa học, đào tạo, in ấn và xuất bản.

Viện Nghiên cứu Con người xin được bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc vì những đóng góp trong quá trình xây dựng Viện đối với các đồng chí cán bộ, công chức, viên chức đã làm việc ở Viện Nghiên cứu Con người, nay đã nghỉ hưu hoặc chuyển công tác khác.

Viện cũng xin được bày tỏ lời cảm ơn sâu sắc đối với GS.VS.TSKH. Phạm Minh Hạc, người sáng lập Viện Nghiên cứu Con người, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Con người trong 7 năm, ngay từ ngày đầu thành lập Viện.

Tạp chí Nghiên cứu Con người